

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 27. lipnja do 2. srpnja 2005. godine donijelo je

ODLUKU

I.

Historijska građevina – Eminagića konak u Tešnju se proglašava nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji koja obuhvaća k.č. broj 787 (novi premjer) k.o. Tešanj I, što odgovara k.č. br. 28/40, 28/41 i 28/97 (stari premjer), zk. uložak broj 4120, Općina Tešanj, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite ustvrđene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH" br. 2/02, 27/02 i 6/04).

II.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i financijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Vlada Federacije dužna je osigurati sredstva za izradu i provedbu potrebite tehničke dokumentacije za zaštitu i konzervaciju nacionalnog spomenika.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati financijska sredstva za izradu i postavljanje informacijske ploče sa temeljnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III.

U svrhu trajne zaštite nacionalnog spomenika, ustvrđuju se sljedeće mjere zaštite koje se odnose na prostor definiran u točki I. stavak 2. ove odluke:

- dopušteni su isključivo istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi, uključujući i one čiji je cilj prezentacija spomenika, uz odobrenje federalnoga ministarstva nadležnoga za prostorno uređenje i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na razini Federacije Bosne i Hercegovine;

- prigodom radova na restauraciji i konzervaciji objekta je neophodno sačuvati izvorni izgled objekta;
- dijelove koji nedostaju rekonstruirati u izvornome obliku, iste veličine, od istoga ili istovrsnoga materijala, primjenom istih tehnoloških pristupa u najvećoj mogućoj mjeri, na temelju dokumentacije o izvornome obliku;
- izvršiti hortikulturno uređenje avlije;
- objekt se može koristiti u stambene, obrazovne i kulturne svrhe, odnosno na način koji neće ugroziti integritet objekta i njegovo značenje u strukturi grada.

U svrhu zaštite i osiguranja uvjeta za konzervaciju i restauraciju objekta, ustvrđuju se **hitne mjere zaštite**:

- unutarnje čišćenje objekta od samoniklog rastinja, nanesenog otpada i ostataka šteta;
- demontaža sačuvanih vrata i prozora i njihovo odlaganje na zaštićeno mjesto sve do trenutka njihove ponovne ugradnje;
- demontaža drvenih bukovih šišeteta i njihovo odlaganje na zaštićeno mjesto sve do trenutka ponovne ugradnje;
- ispitivanje i statička analiza konstruktivnih dijelova objekta;
- statička konsolidacija objekta i sanacija konstruktivnih dijelova uz uporabu tradicionalnih materijala i istih tehnoloških postupaka u najvećoj mogućoj mjeri;
- zaštita objekta od negativnih vanjskih utjecaja.

Na parcelama koje graniče sa parcelom na kojoj se nalazi nacionalni spomenik je dopuštena isključivo gradnja objekata maksimalne visine P+1, odnosno 6,50 m do početka krovništva, i maksimalnog gabarita 10 x 10 m sa strmim četverostrešnim krovom i krovnim pokrivačem od tradicionalnih materijala.

IV.

Stavljaju se izvan snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski akti koji su protivni odredbama ove odluke.

V.

Svatko a posebice nadležna tijela Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih postupaka koji mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu i rehabilitaciju.

VI.

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na razini Federacije Bosne i Hercegovine i općinskom tijelu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra radi provedbe mjera utvrđenih u toč. II.-V. ove odluke i nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII.

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom koje je dostupno na uvid zainteresiranim osobama u prostorijama i na web-stranici Povjerenstva (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII.

Prema članku V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Povjerenstva su konačne.

IX.

Danom donošenja ove odluke sa Privremene liste nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» broj 33/02, «Službeni glasnik Republike Srpske» broj 79/02, «Službene novine Federacije BiH» broj 59/02 i «Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH» broj 4/03) se briše nacionalni spomenik upisan pod rednim brojem 618.

X.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u «Službenom glasniku BiH».

Ovu odluku Povjerenstvo je donijelo u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Predsjedatelj Povjerenstva

Ljiljana Ševo

Broj: 07.2-2-963/03-7
27. lipnja 2005. godine
Istanbul

O b r a z l o Ź e n j e

I – UVOD

Na temelju Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, članak 2. stavak 1, "nacionalni spomenik" je dobro koje je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo nacionalnim spomenikom, sukladno čl. V. i VI. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» broj 33/02) sve dok Povjerenstvo ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje, i bez obzira je li za navedeno dobro podnesen zahtjev.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika je donijelo odluku o stavljanju **historijske građevine Eminagića konak u Tešnju, Općina Tešanj**, na Privremenu listu nacionalnih spomenika BiH pod rednim brojem **618**.

Sukladno odredbama Zakona, a na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. i članka 35. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, Povjerenstvo je pristupilo provedbi postupka za donošenje konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

II - PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji je prethodio donošenju konačne odluke o proglašenju izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (preslik katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak),
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući opis i fotografije, podatke o oštećenjima tijekom rata, podatke o intervencijama na restauraciji ili drugoj vrsti radova na dobru itd.,
- povijesnu, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru.

Na temelju uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra ustvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Općina Tešanj se nalazi na razmeđu srednje i sjeveroistočne Bosne i Hercegovine. Graniči sa općinama Teslić, Dobož, Dobož-Jug, Usora i Maglaj. Nakon završetka rata, Daytonskim sporazumom područje općine je prostorno reducirano sa 223 km² na 209 km² da bi kasnijim formiranjem Općine Usora površina općine dodatno smanjena na 160 km².

Grad Tešanj je formiran uz rječicu Tešanjku, desnu pritoku rijeke Usore. Smješten je na nadmorskoj visini od 230 metara.

Objekt Eminagića konaka se nalazi u središtu grada, u neposrednoj blizini tešanjске čaršije, na lokaciji označenoj kao k.č. broj 787 (novi premjer) k.o. Tešanj I, odnosno k.č. br. 28/40, 28/41 i 28/97 (stari premjer), br. zk. ul. 4120, Općina Tešanj, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Povijesni podaci

Nije poznato tko je utemeljio grad Tešanj, ali se na osnovi nalaza pretpovijesne keramike, koji su pronađeni u prostoru tvrđave, i nesigurno utvrđenim tragovima rimske opeke može pretpostaviti da su ovdje prvo boravili Iliri, potom, Rimljani, a kasnije i slavenski naseljenici.

O srednjovjekovnom gradu ima vrlo malo podataka, najvjerojatnije zato što Tešanj nije ležao ni na kakvoj strateškoj komunikaciji. U pisanim izvorima se prvi put spominje **1461.** godine, u povelji kojom Stjepan Tomašević daruje Tešanj, kao krunsko dobro, svojem stricu Radivoju.

Iz *Ištvanfijevih navoda* o povijesti Ugarske se vidi da je mađarska vojska, nakon upada Osmanlija u Srebrenik, a potom Tešanj 1520. godine, u bijegu zapalila i porušila grad.

Od 1526. godine u gradu je bio nazočan Ferhad-beg, čifluk-sahibija, koji će se, nakon Mohačke bitke, jedno dulje razdoblje nastaniti u gradu i biti imenovan nadzornikom Gazi Husrev-begova vakufa utemeljenog na lijevoj obali rijeke Usore. On utemeljuje svoj vakuf na desnoj obali rijeke u koji uvakupljuje i džamiju Ferhadiju, medresu, karavan-saraj, 32 dućana. Zahvaljujući ovim vakufima i njihovim vakifima, Tešanj počinje napredovati u gospodarskom, kulturnom i komunikacijskom *pogledu* (Alić, Brkić, str. 19,20).

Na temelju pisanih izvora-izvješća nekoga austrijskoga konfidenta iz 18. stoljeća, te turskoga izvješća iz 1833. godine se zaključuje da se Tešanj kao jako utvrđenje održava sve do XIX. stoljeća. Grad je napušten 1840. godine¹.

Eminagića konak predstavlja jedan od najstarijih a ujedno i najljepših objekata stambene arhitekture Tešnja. Točna godina njegove izgradnje nije utvrđena, mada se prema načinu zidanja, vrsti i kvaliteti vezivnog sredstva, odnosno ostaloga uporabljenoga građevinskoga materijala, kao i načinu obrade pojedinih konstruktivnih elemenata, pretpostavlja da je mogao nastati u prvoj polovici XIX. stoljeća.

Na prvoj geodetskoj snimci Tešnja, a koja potječe iz **1882.** godine, nalazi se ucrtan i ovaj objekt sa istovjetnim dimenzijama koje je zadržao do danas.

Konak je turska riječ koja označava kuću za stanovanje, mada se u nekim slučajevima može odnositi i na rezidencijalne objekte visokih državnih službenika. Objekt Eminagića konaka je službeno napušten prije 1980. godine. Od tada pa do danas u njemu su boravili samo privremeni stanari.

2. Opis dobra

Objekt Eminagića konaka, prema tipologiji M. Kadića, pripada tipu *tzv.*

¹ Više podataka o povijesti grada Tešnja se može vidjeti u tekstu Odluke o proglašenju Graditeljske cjeline Stari grad Tešanj nacionalnim spomenikom BiH.

*novije katne dimalučare*² iako posjeduje neke od karakteristika tipa katne kuće sa prepustom³.

Novije katne dimalučare ne posjeduju koncepcijsku čistoću klasične dimalučare, nego su od nje sačuvale samo dimaluk kao funkcionalni element. U mnogim gradskim kućama je radi odvođenja dima cijeli prostor mutvaka provučen od prizemlja kroz katnu etažu do stropnoga prostora.

Katna dimalučara predstavlja najrazvijeniji tip katne kuće u Bosni i Hercegovini. Na njemu se najizrazitije manifestira inventivnost graditelja u rješavanju niza problema: dispozicije, konstrukcije, eventualne kasnije djeljivosti, etapnosti gradnje, načina odvođenja dima iz prostora ognjišta i iz soba i, na koncu, oblikovnoga rješenja (*Kadić, str. 66*).

Ovaj tip objekta se pojavljuje u enklavama ili u pojedinačnim sačuvanim objektima. Nakon završetka II svjetskog rata i kasnije njihov broj je u znatnoj mjeri reduciran iako sa današnje točke stajališta dimolučare pripadaju tzv. ekološkome tipu kuće kako po dispoziciji, tako i po izboru materijala od kojega su građene.

Prema tlocrtnoj koncepciji, Eminagića konak je objekt složene osnove sa vrlo čistim oblicima koji karakteriziraju gradsku stambenu arhitekturu ne samo Tešnja nego i ostalih manjih gradova, poput Travnika ili Jajca. Kao i kod ostalih kuća ovoga tipa, i ovdje su katna i dio prizemne etaže urađeni od lakih materijala, a podrum i dio prizemlja, koji je u neposrednom kontaktu sa terenom, urađeni su od čvrstoga građevinskoga materijala, odnosno lomljenoga trebavskoga kamena sa krečnim malterom kao vezivnim sredstvom.

Cijeli kat Eminagića konaka, izuzev njegove sjeverne strane, za oko 50 cm je smaknut prema vani. U geometrijskome središtu objekta, sa južne i zapadne strane, izgrađena su dva trapezasta doksata, što uz bijelo krečene zidove, veliki broj pravokutnih prozorskih otvora (50) i vrlo strm četverostrešni krov obogaćuje njegove fasade.

Uz istočnu fasadu su bili dograđeni aneks sa ćenifom⁴ u prizemlju i abdestlukom⁵ na katu.

Podrum

Podrumske prostorije kod kuća ovoga tipa su u samim počecima služile kao štale za držanje sitne stoke. S vremenom se njihova namjena mijenjala, tako da u naprednijim ravničarskim krajevima Bosne i Hercegovine ovi prostori počinju služiti kao magaze, odnosno gospodarske prostorije ili

² Najrazvijeniji tip kuće u Bosni i Hercegovini. Pojavljuje se u enklavama ili u pojedinačnim sačuvanim primjercima, gdje se primjećuju različiti razvojni stupnjevi: od klasičnoga do dekadentnoga. Klasični tip predstavlja objekt koji u prizemlju ima dispoziciju kakvu imaju klasične brvnare: kuća-prostorija sa ognjištem, velikim i malim vratima i dvije sobe iza poprečnog zida koji prostor prizemlja dijeli na dvije cjeline. Za razliku od prizemne brvnare, kuća (prostorija sa ognjištem) je pokrivena stropom, tako da se na katu nalaze sobe. Odvođenje dima je riješeno izradom centralnog kanala – dimaluka kojim se dim provodi u prostor krova. Postoji mnogo derivata osnovnog tipa.

³ Ovaj tip je rasprostranjen na teritoriju od Cazina, Bosanskog Petrovca, Kulen-Vakufa, Bihaća, Ključa, Banjaluke, Tešnja, Jajca, Livna, Travnika do Sarajeva, ali se njegov karakter mijenja iz obrambenog (na zapadu) pa do komformnijeg objekta (istočna varijanta). Pojava ovoga tipa objekta je odraz višega standarda – društvenoga, ekonomskoga i stambenoga.

⁴ Ćenifa – klozet, wc.

⁵ Abdestluk, abdesthana (*pers.*) posebno mjesto u kući u kojem se prije početka molitve vrši (uzima) abdest – ritualno pranje. Često je riječ o koritastom sobnom uređaju koji ima ispust u vanjskome zidu.

smočnice. Magaza ne služi za stanovanje, niti se u njoj loži vatra.⁶

Podrum Eminagića konaka ima dimenzije 9,15 x 3,00 metra. Zidovi su urađeni od trebavskoga lomljenoga kamena i njihova debljina iznosi oko 70 cm. U tri horizontalna pojasa visine oko 80 cm su postavljene drvene hrastove hatule čije su dimenzija presjeka 14/14. Kao vezivno sredstvo prigodom gradnje zida je uporabljen krečni malter. Sa zapadne strane objekta se nalaze ulazna vrata široka 1 metar.

Visina podrumске etaže iznosi oko 2,35 metara. Na približno polovici poprečnog raspona, u pravcu istok-zapad, položena je nosiva greda – podvlaka dimenzija presjeka 25/25 cm, učepljena u istočni i zapadni zid. Na sredini raspona je oslonjena na drveni stup dimenzija 25/25 cm.

Svjetlost u podrum ulazi kroz tri trapezasto oblikovana prozorska otvora, unutarnje širine 45 cm, postavljena na južnom zidu objekta. Na sjevernom zidu su izvedene dvije niše širine oko 50 cm.

Prizemlje

Prizemlje objekta ima dimenzije 12,75 (zapadni) x 10,70 (sjeverni) x 12,80 (istočni) x 10,75 (južni zid) i u njemu se nalazi ukupno sedam prostorija:

1. hajat⁷
2. mutvak⁸
3. magaza prizemlja
4. sjeverozapadna soba
5. jugozapadna soba
6. južna mala soba i
7. jugoistočna soba.

Prizemlje je građeno kombinacijom monolitnoga i skeletnoga sustava. Sjeverni dio prizemlja, koji se oslanja na teren, izveden je od lomljenoga kamena sa zidovima debljine 50 (sa sjeverne) do 67 cm (sa istočne i zapadne strane objekta). Dimenzije ovoga dijela prizemlja iznose oko 4,00 x 10,70 metara i u njemu su smještene dvije prostorije – magaza i mala soba.

Magaza je orijentirana na istok i njezine dimenzije iznose oko 5,60 x 3,00 metra. Sa istočne strane se nalaze dva prozorska otvora, dimenzija 50 x 50 cm, sa kamenim okvirom. Na sredini raspona je položena nosiva greda - podvlaka, dimenzija presjeka 25/25 cm, koja je učepljena u istočni i naslonjena na zapadni – drveni zid prostorije koja dijeli magaznu od male sobe i drveni stup postavljen na udaljenost od 2,60 metara od zapadnog zida. Pod magaze je zemljani. Njezina ukupna površina iznosi oko 18 m².

Mala soba ima dimenzije 3,34 x 3,47 metara. Sa zapadne strane prostorije se nalaze dva trapezasto oblikovana prozorska otvora. Svijetla širina zida sa unutarnje strane iznosi oko 80, a njegova vanjska širina oko 54 cm. Sa vanjske strane na prozorima su bili postavljeni gvozdeni demiri.

Soba je popođena daščanim podom koji je oslonjen na potkonstrukciju sastavljenu od gredica, dimenzija 10/10 cm, položenih na rastojanju od otprilike 50 cm. Ukupna površina sobe iznosi oko 11,50 m².

Ostatak prizemlja je izveden u bondruk-konstrukciji.

Ulaz u objekt se nalazi sa njegove zapadne strane, gdje se kroz drvena

⁶ Glavni razlog za to je nepostojanje sustava za odvodnju dima koji nastaje prigodom procesa gorenja.

⁷ Hajat – hodnik u prizemlju.

⁸ Mutvak –(ar.) kuhinja.

vrata sa polukružnim nadvojom, širine 1,02 metra, ulazi u prostor *hajata*, dimenzija 3,80 x 3,80 metara, u kojem su se ostavljale cipele, te jednokrakim drvenim stepeništem išlo na *divanhanu*.

Iz *hajata* se ulazi u prostorije smještene u prizemlju-sjeverozapadnu i jugozapadnu sobu, odnosno *mutvak* koji je smješten u središnjem dijelu objekta.

U *mutvaku* se nalazi ognjište i ova prostorija je gotovo potpuno otvorena prema stropnom prostoru, izuzev dijela koji se nalazi uz istočni zid. *Mutvak* ima dimenzije 6,50 x 3,15 metara. Iz *mutvaka* se bočno ulazi u magazu kroz polukružno zasvedena ulazna vrata, u dograđeni aneks sa ćenifom sa istočne strane i južnu, odnosno jugoistočnu sobu.

Jugoistočna soba ima dimenzije oko 4,40 x 3,85 metara. Sa južne strane se nalaze tri prozorska otvora širine 75 cm. Soba je popođena daščanim podom koji je oslonjen na potkonstrukciju sastavljenu od gredica, dimenzija 10/10 cm, položenih na rastojanju od 44-47 cm.

Jugozapadna soba ima dimenzije 4,27 x 3,30 metara. Sa južne strane se nalaze tri prozorska otvora širine 75 cm, a sa zapadne strane su postavljena dva prozorska otvora istih dimenzija i oblika. Soba je popođena daščanim podom.

Južna soba ima dimenzije 4,4 x 2,50 metara. Nalazi se između jugoistočne i jugozapadne sobe i, osim iz *mutvaka*, u nju je moguće ući i iz jugozapadne sobe. Sa južne strane se nalaze dva prozorska otvora širine 74 cm. Kao i ostale sobe u prizemlju, i ova soba je popođena daščanim podom.

Kat

Kat objekta ima dimenzije oko 13,25 (zapadni) x 11,25 (sjeverni) x 13,50 (istočni) x 11,25 (južni zid) i u njemu se nalazi ukupno osam prostorija.

Drvenim stepeništem iz prizemlja se dolazi u prostor *divanhane*⁹. *Divanhana* se nalazi iznad ulaznog dijela objekta i prepuštena je preko zidova prizemlja za oko 80 cm. Otvorena je prema vrtu sa šest pravokutnih prozorskih otvora sa mušepkom, koji su, sudeći prema fotografijama iz sedamdesetih godina prošloga stoljeća, bili obrasli gustom vinovom lozom. Sa unutarnje strane, na udaljenosti od oko 2,50 metara od zapadnoga zida, izvedena je drvena ograda sa stupovima koji su međusobno povezani lukovima. Drveni elementi stupova i lukova *divanhane* i drvena ograda stepeništa su bogato ukrašeni daščicama pokovanim tako da tvore motive romba. *Divanhana* je popođena daščanim podom.

Iz *divanhane* se ulazilo u sobe. Sa južne strane je cijelom duljinom objekta položen hodnik iz kojega se ulazilo u sobe u *južnome krilu* kuće i pristupalo *abdestluku* koji se nalazio iznad ćenife u istočnome dijelu objekta.

Jugoistočna soba ima dimenzije 3,70 x 4,20 metara. Sa istočne strane se nalaze dva prozorska otvora širine 75 cm, a sa južne strane dva istoga oblika i dimenzija. Soba je popođena daščanim podom koji je oslonjen na potkonstrukciju sastavljenu od gredica, dimenzija 10/10 cm, položenih na rastojanju od 44-47 cm.

Jugozapadna soba ima dimenzije 3,80 x 4,30 metara. Sa južne strane se nalaze tri prozorska otvora širine 74 cm, a sa zapadne strane dva

⁹ *Divanhana* (pers.) - prostrano predsoblje (hodnik) na katu; kuća, mjesto za razgovor i vijećanje.

prozorska otvora istoga oblika i dimenzija. U ovoj sobi je ostalo sačuvano šiše sa rozetom u središnjem dijelu. Soba je popođena daščanim podom.

Južna soba – južna divanhana u svojem sastavu ima pretprostor, dimenzija 1,28 x 2,50 metara, koji je istodobno služio kao dimaluk jugozapadne i jugoistočne sobe. Sama *divanhana* ima dimenzije 2,95 x 2,50 metara. Otvorena je prema južnoj strani, sa vizurama prema starome gradu, sa četiri pravokutna prozorska otvora dimenzija 70/97 cm. Visina ove prostorije, mjereno od poda do stropa, iznosi 2,28 metara. Popođena je daščanim podom.

Sjeverno krilo objekta se sastoji od sjeverozapadne, sjeverne i sjeveroistočne sobe.

Sjeveroistočna soba se nalazi iznad prizemne magaze i ima dimenzije 4,40 x 3,80 metara. Sa istočne strane se nalaze dva prozorska otvora širine 74 cm i sa sjeverne strane jedan istih dimenzija. Soba je popođena daščanim podom.

Sjeverozapadna soba ima dimenzije 4,30 x 4,50 metara. Sa zapadne strane se nalaze tri prozorska otvora širine 75 cm. Soba je popođena daščanim podom.

Sjeverna soba ima dimenzije 4,30 x 3,38 metara. Na sjevernom zidu se nalaze jedan prozorski otvor, širine 47 cm, i vrata kojima se silazi u vrt. Ova prostorija je istodobno služila kao dimaluk sjeveroistočne i sjeverozapadne sobe.

Krov

Objekt Eminagića konaka je pokriven drvenim četverostrešnim krovom čiji nagib iznosi 45 stupnjeva. Visina pojedinih elemenata krovne konstrukcije – rogova prelazi duljinu od 7 metara, a visina stupova u krovu iznosi oko 5 metara. Na krovu su sa vanjske strane vidljive krovne badže¹⁰, koje služe za odvođenje dima iz kuće i tavana i koje svojim izgledom i položajem daju karakterističan izgled krovu (*Kadić, str. 106*). Objekt je pokriven biber-crijepom.

Objekt Eminagića konaka je građen tzv. **bondruk-konstrukcijom** koja se sastoji od drvenoga skeleta sastavljenoga od niza uspravnih drvenih stupaca, horizontalnih greda i kosnika i ispune, u ovome slučaju pletera premazanoga slojem ilovače. Ova konstrukcija ima dosta prednosti u odnosu na konstrukciju brvnare, prije svega je ekonomičnija jer iziskuje uporabu manjih količina drvne građe, što je prihvatljivije u krajevima koji oskudijevaju drvnom masom. Vlastita težina objekta je manja, međusobno spajanje pojedinih elemenata konstrukcije je jednostavnije, zid sam sebe nosi, jer predstavlja drveni rešetkasti nosač...

Stropna konstrukcija objekta sastavljena je od drvenih gredica u koje su utisnuti bukovi šašavci – šišeta. Šišeta su postavljena u svim prostorijama kuće izuzev u magazama, mutvaku i dimalucima.

¹⁰ Krovnih badža ima više vrsta – slijepa badže koje se prave na krovnim ravnama ili sljemeni i služe samo za odvođenje dima na krovovima sa drvenim krovnim pokrivačem ili pokrivačem od ćeremita. Kod krovova koji su pokriveni pločom se uporabljavaju slične fiksne badže, koje se negdje nazivaju sećacima, i koje se izvode na taj način da se poneka ploča malo izdigne i podupre kamenom tako da dim izlazi kroz taj otvor. Osim slijepih badža, prave se i tzv. komini, odnosno poklopci koji se otvaraju dugačkom motkom. Ovi otvori, uglavnom, služe za osvjetljavanje tavana i zatvaraju se kada padaju snijeg ili kiša. Postoje i tzv. musafirske badže koje su se postavljale na krovovima bogatijih kuća kao znak da je ta kuća spremna primiti i ugostiti gosta – musafira.

Debljina šašavaca je različita i iznosi od 2,5 do 4 cm. Njihova širina iznosi od 10 pa do 15 cm. Duljina ovisi o razmaku stropnih greda, ali je najčešće do 100 cm. Šašavci su utisnuti u žlijebove (prostoruge) izrađene u stropnim gredama i dobro zbijeni jedan uz drugi. Za razliku od suvremenih stropnih konstrukcija gdje daščani pokrov preko greda služi samo za držanje nasipa i poda, šašavci imaju aktivnu ulogu prigodom preuzimanja jednoga dijela naprezanja greda. To je sukladno općem nastojanju dundera da aktiviraju sve dijelove konstrukcije u preuzimanju sila naprezanja i da ne dopuste nijednom konstruktivnom elementu da bude samo pasivni element. I u ovome slučaju šašavci preuzimaju jedan dio naprezanja na pritisak.

Namještaj i unutarnja oprema kuće su se razvijali pod raznim utjecajima koji su i uvjetovali dispozicijsku, prostornu i oblikovnu koncepciju kuće. Pod utjecajima patrijarhalne obiteljske organizacije i primitivne prirodne proizvodnje se razvio jednostavan rukotvorni namještaj. Njega je izrađivao sam korisnik objekta u svojim slobodnim satima ili obrtnik koji je posjedovao skromno znanje pomoću priručnih alata uz uporabu lokalnih materijala.

Nažalost, u Eminagića konaku je ostalo sačuvano vrlo malo elemenata drvenoga mobilijara. Sačuvano je nekoliko vrata bogato ukrašenih drvenim lajsnicama i dio ukrasa na divanhani i stepeništu, a veliki dio je izgorio tijekom rata.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Prema dopisu koji je uputio Zavod za zaštitu spomenika BiH, koji se nalazi u sastavu Federalnoga ministarstva kulture i sporta, broj 24-9/05 od 4. 5. 2005. godine, povijesna građevina Eminagića konak u Tešnju nije bila upisana u registar zaštićenih spomenika.

Povijesna građevina Eminagića konak u Tešnju je upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika BiH pod rednim brojem **618**.

U Prostornome planu BiH do 2000. godine urbana cjelina Tešanj (stari grad sa podgrađem, čaršija, sahat-kula, džamija i groblje) je evidentirana i kategorirana kao cjelina nacionalnoga značaja I. kategorije.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Na objektu su stanari vršili radove tekućega održavanja sve do osamdesetih godina prošloga stoljeća. Konzervatorsko-restauratorski zahvati na objektu nisu vršeni.

Zavod za zaštitu spomenika BiH je izvršio tehničko snimanje objekta 1971. godine.

5. Sadašnje stanje dobra

Objekt Eminagića konaka je u vrlo lošem građevinskome stanju.

Usljed nepoduzimanja mjera preventivne zaštite i prodora oborinske vode, te ostalih nepovoljnih vremenskih utjecaja, unutar objekta nastala su teška konstruktivna oštećenja koja mogu prouzročiti potpuno urušavanje objekta.

Podrum:

Podrum objekta je, zahvaljujući materijalu od kojega je građen, u boljem stanju od ostatka objekta. Moguće je prisustvo vlage u unutarnjim zidovima.

Prizemlje:

Zapadna fasada:

- opao malter sa gotovo kompletne fasade, tako da je pleter na velikom dijelu površine vidljiv i izložen vanjskim utjecajima;
- oštećenja stolarije – prozora i vrata;
- sva stakla su polomljena;
- neki od elemenata konstrukcije – stupovi i grede su oštećeni i ugroženi djelovanjem nepovoljnih vremenskih utjecaja koji ubrzavaju njihovo truljenje;
- na jugozapadnom kutu objekta, ispod krajnjega prozora, ispuna od pletera i ilovače je potpuno ispala;
- uz sjeverozapadni kut objekta uočeno prisustvo veće količine vlage na dijelu zida koji je urađen od kamena.

Sjeverna fasada:

- cijelom duljinom objekta uočeno prisustvo veće količine vlage;
- stolarija ugrožena usljed prodora vlage.

Istočna fasada:

- izuzev dijela zida duljine oko 2,00 metra uz sjeveroistočni kut objekta, došlo je do rušenja kompletne zidne mase;
- kompletna ispuna dijela zida koji je urađen u bondruk-sustavu je otpala;
- teško oštećen prozorski otvor magaze uz sjeveroistočni kut objekta.

Južna fasada:

- opao malter sa gotovo kompletne fasade, tako da je pleter na velikome dijelu površine vidljiv i izložen vanjskim utjecajima;
- oštećenja stolarije – prozora i vrata;
- sva stakla su polomljena;
- neki od elemenata konstrukcije – stupovi i grede su oštećeni.

Kat:

Zapadna fasada:

- opao malter, tako da je pleter na 1/3 površina zida vidljiv;
- na oko 2/3 fasade ispuna u potpunosti otpala;
- oštećenja stupova, greda, kosnika i međukatne konstrukcije u srednjem dijelu objekta;
- oštećenja stolarije – prozora i vrata;
- sva stakla su polomljena.

Sjeverna fasada:

- u boljem stanju od ostalih iako je i na njemu uočeno opadanje maltera.

Istočna fasada:

- došlo je do rušenja kompletne zidne mase;
- kompletna ispunjena dijela zida koji je u bondruk-sustavu je otpala.

Južna fasada:

- opao malter sa gotovo kompletne fasade, tako da je pleter na velikome dijelu površine vidljiv i izložen vanjskim utjecajima;
- oštećenja stolarije – prozora i vrata;
- sva stakla su polomljena;
- neki od elemenata konstrukcije – stupovi i grede su oštećeni.

Krovnna konstrukcija:

- teška oštećenja krovne konstrukcije usljed prodora atmosferske vode;
- oštećenja krovnog pokrivača – najveća na istočnome dijelu krova gdje je otpala oko 1/3 ukupnoga krovnoga pokrivača;
- oštećenja sljemena;
- oštećenja krovnih badža.

U enterijeru su oštećeni gotovo svi pregradni zidovi. Usljed oslabljene konstrukcije i ispadanja pojedinih njezinih dijelova – greda i kosnika, objekt se počeo pomjerati po horizontali.

6. Specifični rizici

- prodor atmosferske vode kroz oštećenja na krovu i njezin ulazak u konstrukciju zidova;
- prodor vlage u drvene elemente konstrukcije i stolarije;
- pojava kapilarne vlage u donjim zonama zidova;
- velika količina otpada u unutarjnosti objekta;
- samonikla vegetacija u objektu i oko njega.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima ("Službeni glasnik BiH" br. 33/02 i 15/03), Povjerenstvo donosi odluku kao u dispozitivu. Odluka je utemeljena na sljedećim kriterijima:

- A) Vremensko određenje**
- B) Povijesna vrijednost**
- C) Umjetnička i estetska vrijednost**
  - i. Kvaliteta obrade,
  - iv. Kompozicija,
  - vi. Vrijednost konstrukcije.
- D) Čitljivost (dokumentarna, znanstvena, obrazovna vrijednost)**

- i. Svjedočanstvo o povijesnim mijenama.
- F) Ambijentalna vrijednost**
  - ii. Značenje u strukturi i slici grada,
  - iii. Objekt je dio cjeline područja.
- G) Izvornost**
  - i. Oblik i dizajn,
  - ii. Materijal i sadržaj,
  - v. Položaj i smještaj u prostoru.
- H) Jedinственost i reprezentativnost**
  - i. Jedinственost i rijedak primjerak određenog tipa.
- I) Cjelovitost (cjeline, područja, zbirke)**
  - i. Fizička cjelovitost,
  - ii. Homogenost,
  - iii. Zaokruženost (kompletnost),
  - iv. Nenarušenost stanja.

Sastavni dio ove odluke su:

- preslik katastarskoga plana i podaci o vlasništvu,
- fotodokumentacija Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika BiH,
- snimka postojećega stanja koju je uradio Zavod za zaštitu spomenika kulture BiH 1971. godine – R. Korkut, dipl. inž. arh:
  1. Osnova kata,
  2. Osnova krovništva,
  3. Podužni presjek,
  4. Poprečni presjek,
  5. Ulazna fasada sa biber-crijepom,
  6. Ulazna fasada sa šindrom.
- Projekt urgentnih mjera zaštite koji je uradio 2003. godine Zavod za zaštitu spomenika pri Federalnome ministarstvu kulture i sporta – Ferhad Mulabegović, dipl. inž. arh, Dženana Šaran, dipl. inž. arh. i Azer Aličić, dipl. inž. arh, sa sljedećim priložima:
  1. Tehnički opis,
  2. Predmjer radova,
  3. Osnova podruma,
  4. Osnova prizemlja,
  5. Osnova kata,
  6. Poprečni presjek,
  7. Podužni presjek,
  8. Fotografije enterijera.

Korištena literatura

Tijekom vođenja postupka proglašenja dobra nacionalnim spomenikom BiH korištena je sljedeća literatura:

1889. Meringer, Rudolf, Pučka kuća u BiH, GZM, 1889.

1927. Karanović, Milan, O tipovima kuća u Bosni, GZM, Sveska za historiju i

etnografiju, Sarajevo, 1927.

1953. Mazalić, Đoko, *Tešanj*, Glasnik Zemaljskog muzeja, n.s. VIII. Zemaljski muzej, Sarajevo, 1953, 289-302.
1953. Kreševljaković, Hamdija, *Stari bosanski gradovi*, Naše starine I, Sarajevo, 1953, 1-45.
1957. Kreševljaković, Hamdija, *Sahat-kule u Bosni i Hercegovini, prilog za studij konzervacije*, Naše starine IV, Zavod za zaštitu spomenika kulture, Sarajevo, 1957, 17-32.
1967. Kadić, Muhamed, Starinska seoska kuća u BiH, biblioteka "Kulturno naslijeđe", "Veselin Masleša", Sarajevo, 1967.
1985. Odavić, Đorđe, *Tešanj, Srednjovjekovni grad*, Arheološki pregled 1985, Savez arheoloških društava Jugoslavije, Ljubljana, 1985, 256.
1989. Škaljić, Abdulah, Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, Svjetlost, 1989.
1991. Kreševljaković, Hamdija, Izabrana djela II, IP "Veselin Masleša", Sarajevo, 1991.
1999. Alić, Adil, Brkić, Ramiz, *Tešanj, grad kome se rado vraćam*, Planjax, TZ Tešanj, 1999.
2001. Bugarski, Astrida, Sjećanje na korijene, Tradicionalne stambene zgrade Hrvata BiH u drugoj polovici XIX i prvoj polovici XX stoljeća, Sarajevo, 2001.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:
Mirzah Fočo, diplomirani inženjer arhitekture,
saradnik za graditeljske cjeline i kulturne krajolike
u Povjerenstvu za očuvanje nacionalnih spomenika